

RAPPORT FRÅN MORA

21-22 juli ägde det andra svenska entomologmötet rum i Mora. Ett sextiototal insektvänner hade hörsammat kallelsen, därav under-tecknade. Förutom VEK:s kassör (alias riksföreningens dito) var vi de enda göteborgarna.

Vi körde till Mora fredagkvällen den 20 juli. Vägen vi valde var stundom i smalaste laget, i synnerhet som det var gott om husvagnsekipage. Å andra sidan: vackra rastplatser vid värmländska sjöar och älvar lockade till trevliga pauser med givande blåbärs-plockning.

I Mora inkvarterades vi i den fina folkhögskolan, belägen mellan Zorns gammalgård och Vasamonumentet, helt nära Siljans strand. Vårt logement hette Klostret, ett falurött hus byggt 1932. (Under terminstid fungerar Klostret som kvinnohus.) Men det bästa med folkhögskolan var nog maten - hembakt bröd, fina sallader, jordgubbstårta... Gott, rikligt och nyttigt!

Entomologmötets första dag ägnades nästan helt åt symposiet om hotade arter. Det mesta av materialet som presenterades höll hög standard, även om vissa egendomligheter ibland dök upp i diskussionen. Symposiet sponsrades av Världsnaturfonden (WWF), vars naturvårdssekreterare Magnus Sylvn (själv fjärilforskare) aktivt deltog i överläggningarna.

På kvällen var det så dags för riksföreningens, d v s Sveriges Entomologiska Förenings, årsmöte. Förutom de vanliga formaliteterna handlade det om naturvårdspolicy, etisk kodex för entomologer m fl för kontakterna utåt angelägna frågor. Det hela slutade med att riktlinjerna i stort antogs, men styrelsen fick i uppdrag att slututforma. (Väl var det, natten hade inte räckt till för att diskutera alla smådetaljer.)

Eftersom riksföreningens ordinarie ordförande (tillika VEK:s) var på tusenfotingkongress i Österrike, blev det vice ordföranden Sten Jonsson från Uppsala som fick presidera. En inte helt enkel uppgift, som han skötte på ett helproffsigt sätt.

Sent om aftonen blev det så ett mycket uppskattat kulturprogram, exekverat av ingen mindre än mötesgeneralen själv, humlespecialisten Björn Cederberg, tillsammans med fru och kollega. Folklig dalmusik på fiol och allmogeinstrument!

Lördagens övningar avslutades med en mycket sen lampfångst på en lokal nära Siljan. Vi, som hade långt att köra påföljande kväll, prioriterade dock nattsömn.

Söndagens program genomfördes som helhet i fält. Vi började på ett sandfält vid Orsasjön (Bonäsfältet, även herpetologiskt och botaniskt av riksintresse) och fortsatte vid de berömda Alderängarna vid Österdalälven. Mycken tid ägnades åt försök att insamla exklusiva små strandjordlöpare, allt enligt Bengt Ehnströms anvisningar (han är ju inte bara vår främste skogsentomolog utan dessutom skalbaggsexpert och dalmas). De, som inte orkade vaska grus i timtal, kunde roa sig med att iaktta småfjärilspecialisten och skåningen Ingvar Svensson (76), som var iförd svensk entomologis förmodligen mest fulländade "stridssele" för cyankaliumburkar.

Alderängarna skall tacksamt ihågkommas - lokalen förändras i snabb takt och blir aldrig mer som förr. Vattenregleringen hindrar numera isen att rensa stränderna från träd, så älvlandskapet växer sakta men säkert igen.

Vi åkte hem på söndagkvällen, mätta och välinformerade. Slutomdöme: som helhet ett särdeles välordnat entomologmöte, trevligt och givande. En eloge till dalaentomologerna!

Torkel och Elisabeth Hagström

Arbetet/Lördag 4 augusti 1990

700 insektsarter i fara

Naturvårdande myndigheter har uppenbarligen bristande kunskaper om vilka små möjligheter insekter och andra mindre djur har att överleva i starkt begränsade, isolerade bestånd! I varje fall att döma av hur naturreservat för småkryp avsätts. Ibland låter man en hotad art få skydd på en liten avgränsad yta, men helt stryka på loten därutöver. Därigenom skapas ett isolat för vilket redan de naturliga, slumpvisa förändringarna är en stor fara på sikt.

Bestånden av insekter, liksom av de flesta andra djur, bör alltså inte tillåtas bli så avskilda från varandra att ett visst genetiskt utbyte inte kan ske. Omöjliggör kontakt hotas överlevnaden!

De här slutsatserna baseras på forskningsresultat inom den gren av zoologi, som kallas metapopulationsdynamik. Denna vetenskap sysslar bl a med hur djurstammar på olika platser, med ringa kontakt sinsemellan, fungerar.

Informationen presenterades i Mora förrföra lördagen, där ett femtiotal entomologer d v s insektsforskare (fackmän såväl som amatörer) samlats till ett symposium betitlat **Hotade insektsarter**.



● Det finns en klar oro bland insektsforskarna för hur vissa av våra sällsyntaste småkryp ska kunna klara sig. Av 24.000 svenska insektsarter är minst 700 direkt i farozonen. Dessutom är kunskaperna om många insekter synnerligen små.

Klar oro

Det finns en klar oro hos deltagarna för hur vissa av våra sällsyntaste småkryp skall kunna klara sig på sikt. Av ca 24.000 svenska insekter är i dag minst 700 direkt i farozonen, efter- som kunskaperna om de djur det gäller i många fall är synnerligen små.

Det är främst förändringarna i landskapet, som försvårar för djuren. Varken jord- eller skogsbruket anses i dag ta tillräcklig hänsyn till faunan, speciellt inte till de "obetydligare" djuren. Sveriges entomologer har därför beslutat att tillskriva regeringen om skärpta regler och - kanske ännu viktigare - krav på att bestämmelserna verkligen respekteras.

Den här delen av naturvårdsproblematiken anses på vissa håll i landet vara starkt försummad. Och bristande kompetens hos aktuella länsstyrelser, i kombination med otillräcklig kunskap om den lokala

småkrypsfaunan, gör det inte precis lättare. Till detta kommer så en synnerligen vanlig sammanblandning att vara sällsynt är inte detsamma som att vara hotad. En sällsynt art behöver faktiskt inte alls vara i farozonen, och en art, som verkligen är illu ute, kan på sina håll, vara riktigt vanlig.

Sällsynt fjäril

Varför ett litet kryp reder sig väl på en speciell plats, men inte klarar att sprida sig i grannskapet, kan stundom vara nästan omöjlig att förklara. I vissa fall kan noggranna undersökningar av lokalklimatet ge svaret. På symposiet presenterades ett sådant exempel: en liten fjäril, den sidenglänsande lövmätaren (*Iloa dilutaria*), som hos oss bara lever på en synnerligen begränsad fläck på Kullabergs sydsluttning. Andra isolerade

förekomster finns i England och Västtyskland. Först nere i Syd-Europa blir arten mer allmän och utbredningen sammanhängande.

Den nordiska vintern är något av en ekologisk flaskhals för många djur. Ett av bekymren är den låga solhöjden. Men om marken lutar precis lagom mycket och då precis rätt håll, kanske energin i de få värmande strålarna kan upptas såpass att även en värmeälskande, hyperkänslig art som den sidenglänsande lövmätaren kan överleva!

En grundförutsättning är dock att skogen, på stället där fjärilen lever, inte skövlas. Tack och lov är Kullaberg naturskyddat område.

På symposiet gavs också exempel på hur rariteter ibland måste omvärderas. En "legendarisk" svart

skalbagge av jordlöparnas familj, det s k urskogsdjuret (*Agonum mannerheimii*) har på sistone påträffats i betydande antal på flera platser i Mellansverige. Tidigare var bara några enstaka, nordliga fynd kända.

Betyder då detta att den här jordlöparen blivit vanligare? Sannolikt inte! Snarare är det så att moderna insamlingsmetoder (fångstburkar m m) i kombination gör det lättare att hitta den. Arten tycks alltså inte höra till de mest sällsynta, däremot till de mest förbiseddade bland skalbaggar.

Denna nyhet innebar nog en tankeställare för en del traditionellt arbetande entomologer. Kanske kommer de stora upptäckterna i framtiden inte att göras på de berömda och välkända insektslokalerna utan i den vanliga gransumpsko-

gen, men med nya, annorlunda insamlingsmetoder.

Det är överhuvudtaget påfallande hur mycket sämre utforskad vår småkrypsfauna är jämfört med fåglarna, fiskarna eller de jaktbara däggdjuren. Och fakta behövs, som sagt, ifall vi skall kunna klara naturvärden någorlunda fullt ut!

Värd för det intressanta symposiet i Mora var Entomologiska Föreningen i Dalarna, en av landets åtta regionala entomologiska organisationer. (Deras samarbetsorgan heter Sveriges Entomologiska Förening). Motsvarigheten på

Sveriges framsida, heter Västsvenska Entomologklubben och har sin hemvist på Naturhistoriska museet i Göteborg, (el 14 56 00). Alla småkrypsintresserade är välkomna att bli medlemmar. (I hela Sverige finns ett tusental organiserade entomologer, därav drygt tvåhundra i Västsverige.)

För övrigt har den här sommaren varit givande för insektsintresserade även i våra trakter. Såsongen startade tidigt och det har bl a varit ovanligt gott om fjärilar. Naturkrönikan återkommer här till med en översikt om några veckor.

NATUR

Torkel Hagström

Förutom de i ovanstående artikel citerade föredragen förekom bl a bidrag, som behandlade dårgräsfjärilen, boknätfjärilen, mnemosynefjärilen, alkonblåvingen och (bland skalbaggar) det krävande urskogsveddjuret *Pytho kolwensis*.